Сөз таптары

Тексерген: Бекмедетова Ф. К
Орындаған: Мұқажан Мақпал

Мазмұны:

1. Зат есім
2. Сын есім
3. Сан есім
4. Есімдік
5. Етістік
6. Үстеу
7. Шылау
8. Одағай
9. Еліктеу сөздер

Зат есім

Зат есім (имя существительное) – кім?не? сұрақтарына жауап беріп, заттық ұғымды білдіретін сөз табы.

Жалпы	Оқулық, оқушы, мектеп
Жалқы	Жезқазған,Айнұр,"Балдырған"журналы
Дара	Жер, су, адам, еңбек, береке, қоян
Күрделі	Көкшетау, БҰҰ , қарақат , ата-ана
Деректі	Үстел, күнделік, қайшы,ит, түлкі
Дерексіз	Ауа, қуаныш, арман, ғасыр, намыс
КІМ ?	Оқушы, мұғалім, әке, немере
НЕ ?	Мысық, аю, құс, қалам, мінез

Зат есімнің мағынасы	***Мысалдар***
1. Адамның аты-жөні	*Абай Құнанбайұлы, Шәкәрім Құдайбердіұлы*
2. Заттың атауы	*Ағаш, тас, жер, су*
3. Құбылыстың аты	*Боран, қар, жаңбыр*
4. Жануарлардың аты	*Қасқыр, тырна, үйрек, қозы*
5. Заттық ұғымды білдіретін белгілердің аты	*Өжеттік, батырлық, ерлік*
6. Заттық ұғымды білдіретін қимылдың аты	*Жүріс, атыс, шабыс*
7. Мемлекет ,жер,су, тау аттары	*ҚР, Ресей, Сәтбаев қаласы, Іле, Қаратау*

Сын есім

Сын есім (имя прилагательное) - заттың түсін, сапасын, белгісін, күйін, салмағын, көлемін, дәмін білдіретін сөздер.
Сұрақтары : қандай? қай?

Негізгі	**Көк, сары, кең, таза, терең, алыс**
Туынды	Көкпеңбек, қара көк, көп балалы, жібек көйлекті
Сапалық	Жаман, ауыр, тәтті, кіші
Қатыстық	Таулы, балалы, шөпті, малды
Жалаң	Ақ , торы, қызыл, жирен
Күрделі	Жирен қасқа , көкпеңбек, көк көйлекті

Сын есімнің шырайлары:

Жай шырай	***Салыстырмалы шырай***	***Күшейтпелі шырай***
қысқа	*қысқалау*	*қып-қысқа*
жеңіл	*жеңілдеу*	*жеп-жеңіл*
ақ	*ақшыл*	*аппақ*
көк	*көкшіл*	*көкпеңбек*
жақын	*жақындау*	*ең жақын*
толық	*толықтау*	*топ-толық*
ащы	*ащылау*	*тым ащы*
жақсы	*жақсырақ*	*өте жақсы*

Сан есім

Сан есім (имя числительное) – неше? қанша? нешінші? нешеу? деген сұрақтарға жауап беретін тіліміздегі сандардың атын білдіретін сөз табы.

Есептік	**Бір, жүз, алты, мың, миллион**
Реттік	*Бесінші, екінші,төртінші, жиырма бірінші*
Жинақтық	*Алтау, біреу, екеу, жетеу,үшеу*
Болжалдық	*Ондарда, мыңдаған, жүз елуге таяу, алтыға жуық*
Топтау	*Бес-бестен, сегіз-тоғыздан, жүз-жүзден*
Бөлшектік	*Бір жарым, екіден бір, 1/2*

$3\frac{7}{8}$	***Үш бүтін сегізден жеті***
$1\frac{2}{10}$	*Бір бүтін оннан екі*
10,5	*Он бүтін оннан бес*
20,5	*Жиырма бүтін бес ондық*
1986	*Бір мың тоғыз жүз сексен алты*
20.X.	*Жиырмасыншы қазан*
XIX ғасыр	*Он тоғызыншы ғасыр*

Есімдік

Есімдік (местоимение) – есім сөздердің орнына қолданылатын сөз табы.

Жіктеу	***Мен, сен, сіз, біз, сіздер***
Сұрау	*Кім? Қанша? Қалай? Ненің?*
Жалпылау	*Барлық, бәрі, күллі, түгел*
Болымсыздық	*Еш, ешкім, дәнеңе, түк , дым*
Сілтеу	*Анау, мынау, сол, міне , әнеки*
Өздік	*Өз, өзім, өзіміз, өзімдікі*
Белгісіздік	*Әркім, қайсыбір, кейбіреу, әрбір*

Есімдіктердің септелу үлгісі

	Болымсыздық	**Өздік**	**Сұрау**
Атау	*Ештеңе*	*Өзі*	*Кім*
Ілік	*Ештеңенің*	*Өзінің*	*Кімнің*
Барыс	*Ештеңеге*	*Өзіңе*	*Кімге*
Табыс	*Ештеңені*	*Өзін*	*Кімді*
Жатыс	*Ештеңеде*	*Өзінде*	*Кімде*
Шығыс	*Ештеңеден*	*Өзінен*	*Кімнен*
Көмек тес	*Ештеңемен*	*Өзімен*	*Кіммен*

Етістіктің шақтары

Нақ осы шақ (собственно-настоящее)	***жазамын, оқып отырмын***
Жедел өткен шақ (очевидное прошедшее)	*бардым,келдің,оқыдыңыз*
Ауыспалы келер шақ (переходное будущее)	*шығамын,көремін, сөйлейді*

Көсемше, есімше – етістіктің бір түрі.

Көсемше	***Сал- а, көр -е, сөйле -й, бар –ып,бар-ғалы жатыр, кет-келі тұр***
Есімше	*Сал-ған, көр-ген, сөйле-й-тін, кел-е-тін,сана-р, бар-ар , көр-ер*

Етістік

Етістік (глагол) – заттың қимылы мен амалын, жай-күйін білдіретін сөздердің тобы.

Дара	***жаз, тыңда, сырғана , айт***
Күрделі	*әкел, әпер, сатып ал, келе жатыр*
Болымды	*бар, хабарла, толтыр, кет*
Болымсыз	*барма, хабарлама, толтырма, кетпе*
Салт	*берілу, айтылу, ойлану, жуыну*
Сабақты	*жазды, ойнады, санады, оқыды*

Үстеу

Үстеу (наречие) – заттың қимылы мен ісінің мезгілін,мекенін, сынның белгілерін күшейтіп көрсететін сөз табы.

Мезгіл	***Бүгін, қазір, кеш, таңертең***
Мекен	*Әрі, бері ,алға , сыртта, іште*
Бейне (сын-қимыл)	*Әрең, құр, көйлекшең, бірге*
Мөлшер	*Біраз, бірталай, бірен-саран, азды-көпті*
Күшейткіш	*Аса ,өте, тым, орасан,өңкей*

Шылау

Шылау (союзы) – өз алдына дербес мағынасы жоқ,сөз бен сөзді сөйлем мен сөйлемді байланыстырып тұратын көмекші сөздер.

Септеулік	***Демеулік***	***Жалғаулық***
Туралы	*-ма,-ме*	*Бірақ*
Жайында	*-ба,-бе*	*Алайда*
Төмен	*-ақ,-ау*	*Өйткені*
Шақты	*-қана,-ғана*	*Егер*
кейін	*түгіл,тұрмақ*	*ендеше*

Одағай

Одағай (междометие) – адамның алуан түрлі көңіл-күйін, сезімін білдіретін сөз табы.

Көңіл-күй	***Жекіру***	***Шақыру***	***Тұрмыс-салт***
Алақай, уай, пәле	*тәйт*	*Әй, ай*	*Ассалаума ғалейкум*
Апырай, мәссаған, беу	*жә*	*Әлди-әлди*	*Қош*
Бәрекелді, пай-пай	*тәй*	*Шөре-шөре*	*Рақмет*

Еліктеу сөздер

Еліктеу сөздер (подражательные слова) – табиғаттағы әр түрлі құбылыстардың дыбыстарына еліктеуінен және бейнелеуінен пайда болған сөздер.

Сөйлемде	***Пысықтауыш***	***Баяндауыш***	***Толықтауыш***
Су бүлк-бүлк қайнады.	*Бүлк-бүлк*		
Қарға қарқ етті.		*Қарқ етті*	
Қарға қарқылын естідік.			*Қарқылын*

Назарларыңызға рахмет!